

**СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
ТРАПЕЗОНІМІКОНУ ХЕРСОНЩИНИ**

У статті розглянуто трапезонімний простір м. Херсона, проведено дослідження трапезонімів за семантичним критерієм.

Ключові слова: онім, трапезонім, ергонімія, семантика, критерії

The article examines the trapezonymous space of the city of Kherson, conducted a study of trapezonyms according to the semantic criterion.

Key words: onyme, trapezonym, ergonomics, semantics, criteria

Сучасний урбаністичний простір – цікава й різноманітна категорія в ономастиці, вона включає в себе низку номінацій, а саме антропоніми (власні назви, які вказують на особисту інформацію про містян – ім'я, по батькові й прізвища), топоніми (номінації, які передають імена вулиць, провулків, парків, скверів, площ, набережних) та ергонімів. Остання номінація становить “назви культурних і спортивних об’єктів, культових споруд, транспортних зупинок, різноманітних банківських, торговельних, комерційних підприємств, організацій, фірм, культурно-розважальних центрів, навчальних закладів тощо” [3, с. 100].

У науковому осередку лінгвістів стрімко розвивається наука ергоніміка, яка досліджує й описує назви структурних підрозділів, об’єднань людей у різноманітних сферах діяльності: культурній, фінансовій, науковій, політичній, освітній, професійно-технічній, торговельній.

Окремою групою онімів серед тих, які існують нині, виділяють окремий різновид – трапезоніми. Це термін на позначення реалій або явищ вторинної номінації, назва об’єкта ресторанного бізнесу, кафе, кав’ярень тощо.

Ергонімія як загальна категорія онімів досліджена в українському урбанолінгвознавстві на достатньому рівні. Так дослідження проводились у різних географічних рівневих категоріях – від міста-обласного центру до всієї області. Мартос С. у своєму дослідженні вказує на конкретні праці мовознавців: “О. Белея (ергонімія Закарпаття), Н. Кузузи (ергонімікон м. Одеси), С. Шестакової (ергонімія Харківської та Сумської областей, частково м. Києва, Полтави, Львова), М. Цілини (ергонімія м. Києва), Н. Лесовець (ергонімія м. Луганська)” [1, с. 99].

Однак, наукових підтверджень досліджень саме трапезонімів в українському мовознавстві не так багато. Серед відомих виділяємо Н. Сизоненко, А. Пащенко, які провели структурно-семантичний аналіз трапезонімів міста Полтави. Г. Крапівник та Ю. Шпак виконали своє дослідження на матеріалі ергонімів-неологізмів, а саме назв кав’ярень м. Харкова, та класифікували їх за семантичними, структурними та графічними особливостями. Трапезонімікон Харківщини досліджено також у дисертації А. Мораді, а саме структурно-граматичний аспект онімізації у сфері найменувань підприємств ресторанного бізнесу.

Дисертацію, у якій укладено ергонімію карту назв закладів харчування України, створила Ю. Позніхиренко, у ній вона зафіксувала “домінування мотиваційної ознаки у виборі назви для кожного регіону” [2, с. 2], а також установила “спільні й відмінні тенденції у виборі мотиваційних ознак для найменування закладів харчування України й англійських країн” [2, с. 2].

Українські науковці І. Гречухіна та І. Сахно досліджували назви іноземних закладів харчування у порівняльному аспекті, так вони проаналізували лексико-тематичні групи слів, які іменують заклади ресторанного бізнесу в німецькій та англійській мовах.

Семантику назв громадських харчових закладів Лондона, Берліна та Копенгагена досліджено у роботі В. Капернюк.

Із зібраного матеріалу спостерігаємо, що назви трапезонімного простору м. Херсона жодного разу не зустрічалися, саме тому наше дослідження є актуальним. Метою нашої статті є збір трапезонімного матеріалу, а також його структурування й класифікація за семантичними групами.

Джерельною базою нашому дослідженню слугували назви кав'ярень, кафе та ресторанів м. Херсона. Загальний обсяг досліджених назв становить 362 позиції, які було зафіксовано за допомогою власних пошуків, а також онлайн-мапою Google maps. Для повноти роботи ми обрали як українські вивіски, так і найменування іноземними мовами, переклад яких подали після власної назви закладу.

До семантичного критерію кожен науковець має право віднести будь-які групи трапезонімних найменувань, однак ми виділимо основні, які були зафіксовані під час нашого дослідження, а саме: трапезоніми, що вказують на регіон, з яким пов'язана кухня закладу; трапезоніми, утворені від власних назв – антропонімів; назви закладів харчування, які прямо вказують на специфіку роботи й напрям закладу; назви кав'ярень, кафе та ресторанів, у складі яких гра літер, аббревіатура чи складні слова; трапезоніми, які своєю семантикою натякають на стиль оформлення або елементи інтер'єру; назви закладів, які не передають спеціалізацію ресторанного бізнесу.

1. Трапезоніми, що вказують на регіон, з яким пов'язана кухня закладу, за допомогою прямої, опосередкованої або символічної номінації: українська кухня (Херсон, ХерсОН, ЛИВАДИЯ, Lviv Croissants, Kozats'ka Vtikhа, Mlynets' Ta Kava, Традиційні Смаколики, Bar B.Q.); італійська кухня (Калабрія, Verona, Sanremo, Riviera, КосмоПіцца, МамаПіцца, Kottopizza, Basta Pasta, Аль Капоне, Челентано); японська кухня: (Фудзи, Sushi Master, Суши Wok, Суши Ням, Osama Sushi, То є sushi, Wasabi, Aleksandr SANN); мексиканська кухня (Tekhas); американська кухня (Барбадос, Gastrobar "Chicago", Гольфстрим, АМАЗОНКА, Фритюр, Burger city, Craft Burger); бразильська кухня (Kafe Rio); грузинська кухня (Tbilisi, Казбек, Mr Kebab); кавказька кухня (Севан); вірменська кухня (Naryu, ARAKS Lounge Cafe); турецька кухня (Істамбул, Antalya Restaurant Herson, Bosfor, Турецька шаурма "Urban point"); північноафриканська кухня (Casablanca); європейська кухня (Чеська пивна).

2. Трапезоніми, утворені від власних назв – антропонімів, які позначають: ім'я або прізвище власника, засновника, або їхніх родичів чи близьких (Наталі, Валентина, Елена, Кафе у Оли, Кафе Кристина, Елен, Анжеліна, Афродита, Олівія, КОКО, Юджин, Ришельє, Sandro, Aleksandr SANN), іншомовні відповідники (Viktoriya, Merry Berry, Michel, Naomi, ТАТІ, Alice, Leila, Patrick Beer Bar, Medvedeff, McDonald's, Дон Марко); прізвища й псевдоніми відомих людей (Fitzgerald Pub&Kitchen, Есенин, Пушкин / Pushkin – письменники, Моцарт – композитор; Едісон – науковець; Кав'ярня Черчілль, Паб Джон Говард, Restoran Trubetskogo – військові, громадські діячі; Челентано, Аль Капоне – гангстер; Escobar, Лакомка & Don Corleone, Мерін Брук – особистості з кіновсесвітів; Ali Baba, Робінзон – герої літературних творів); вигадана власником форма імені, яка повідомляє про напрям закладу (Галя Балувана, Ліка Базиліка, Vlinovsky).

3. Назви закладів харчування, які прямо вказують на специфіку роботи й напрям закладу: Смажений Кабанчик, Мускат (вино), Каравай, Брістот, Wasabi, Espresso, ProstoKava, Cappuchino, Dalikava, Томатний сік, Marmelad, Zefir, Chocolate, Десерт, Фритюр, Кури Гриль, Захлібом, Люблю каву, Традиційні Смаколики, Basta Pasta (іт. Досить пасти), Burger city, Craft Burger, FoodDiM, Mister Cake, Mr Kebab, Mr Krendel, Турецька шаурма Urban point, Шаурмович, Ченто Перченто, B.V.Si Кафе-кондитерська, Beerlin, Beerloga, Рибацький Хутір, Шашличная Арел на Лавренева, Шашличний двір, Nakava, ПивоВо. Трапезоніми, частина назви яких виділяє фірмову страву: КосмоПіцца, МамаПіцца, Kottopizza, Суши Wok, Osama Sushi, То є sushi, Пивасик bur, Crema Caffè, Verde salad bar, Хлібний дім, Чайний дім Zen, Піцерія на Миру Місце Тіста. Заклади

харчування із подвійною спрямованістю закладу: Mlynets' Та Kava, Божественный шашлык и картошечка.

4. Назви кав'ярень, кафе та ресторанів, у складі яких гра літер, аббревіатура чи складні слова. Гра слів добре простежується на графічному рівні, тому у назвах закладів ми нічого не змінювали. Потенційному гостеві закладу одразу буде цікаво розгадати семантику тієї чи іншої назви, а тому функція привернення уваги й зацікавлення автоматично виконується. Це такі назви, як: Ням-КА, ПивоВо, ШАДЕ, ШАВА ВОХ, ШаурМафія, GriVa, B.V.Si Кафе-кондитерська, Kava Z Sovoyu, Oliveto – theКухня, Латэшечка, Beerlin, Beerloga, БЛА БЛА бар, Bar B.Q., Kong Food. Завдяки прийому “три літер” особа намагається розшифрувати значення, тим самим у підсвідомості особи цей заклад вже посів певне місце. *Kong Food* – цесвоєрідна гра слів, назва фільму + слово “їжа” англійською, на емблемі закладу, звичайно, намальована горила Конг. Аббревіатурні утворення й складні слова аналогічно прийому гри слів і літер виконують функцію зацікавлення, а також скорочують і зменшують інформаційне навантаження на вивісці закладу. Це назви: Bar B.Q. (від барбекю – м'ясо, смажене на спеціальному мангалі-решітці), ХерсON (on англ. увімкнути), Франс.уа (.уа – від ua, вказує на приналежність до України, інтернет-домен для сайту). Складні слова: FoodDiM (Дім їжі), Автопланета (кафе, яке належить автосалону), Небосхід (означає схід сонця на горизонті), Dalikava (Далі кава), Латэшечка (створене зі слів Лате + кафешечка), Эйрлайн Експресс (Повітряна смуга + експрес = швидке приготування), Coffeelaktika – складне слово, утворене за допомогою складання слів (кава+галактика).

5. Трапезоніми, які своєю семантикою натякають на стиль оформлення або елементи інтер'єру ресторанного приміщення, або на місце його розташування. Так, на вказівку місцезнаходження закладу вказує первинна семантика слова-трапезоніма: Beerloga – пивний бар, який знаходиться на першому поверсі, Терраса – ресторан із виходом на набережну, Чердак – заклад знаходиться на верхньому поверсі будинку, Балкон – заклад попередньо вже не на першому поверсі, а отже, має огляд на навколишнє місто, а також місцезнаходження у місті – На бульварі, Кофейня на Поштовому провулку. Лексика із вказівкою на інтер'єр: На Мішках, У Каміна, Пікнік, Теремок, Театральне, Фазенда, Budynok Z Orlom, The Blueroom, The Roundabout (англ. Карусель), Kafé Dacha, Veranda cafe, Огород, Башня.

6. Назви закладів, які не передають спеціалізацію ресторанного бізнесу. До них відносимо всі трапезоніми із символічним типом номінації, тобто ті, які зовсім не розкривають сенс і напрям закладу. Таких назв багато, тому наведемо деякі з них: антропоніми (Наталі, Кафе у Олі, Ліка Базиліка, Елен, Merry Berry, Черчіль, Паб Джон Говард, Моцарт, Юджин, Ришельє, Дон Марко, Patrick Beer Bar, Aleksandr SANN); топоніми (Калабрія, Херсон, Фудзи, Казбек, Науру, Lviv Croissants, Bosfor); теоніми і міфоніми (Афродита, Ангел, Feniks); космоніми й астроніми (Автопланета, ECLIPSE, Orbita, Coffeelaktika); фауноніми та флороніми (Monkey, Ptashka, Берізка, Акація, Bambuk); почуття, душевний та фізичний стан людини (Щастя by Gorshkov, KaiF, JOY, Kurazh).

Висновки. Завдяки проведеному дослідженню ми маємо змогу зробити такі висновки: 1) зафіксовані трапезоніми м. Херсона у великій кількості (майже половина) репрезентовані іноземною мовою, переважно англійськими літерами. Власники сподіваються, що такі назви передаватимуть специфіку й неповторність закладу харчування, виконують функцію зацікавлення й привернення уваги (гра слів, аббревіатури); 2) за значенневими групами всі трапезоніми поділено на 6 груп із підгрупами. Найчисельнішою групою дослідженого матеріалу маємо ту, назви якої прямо вказують на специфіку роботи й напрям закладу. Групи із антропонімами назвами, а також вказівкою на географічне розташування кухні зустрічаються також часто, але у меншій кількості.

Наступними дослідженнями цієї теми будуть розширення аналізу трапезонімів м. Херсона, розгляд матеріалу зі структурної точки зору, виокремлення джерельної бази, а також мотиваційних способів творення назв.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Мартос С. Структурно-семантична характеристика емпоронімів м. Херсона. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. Херсон, 2015. Вип. 22. С. 98-102.
2. Позніхиренко Ю. Мотиваційна база ергонімів як знаків соціокультурного простору України й англomовних країн : дис. ... канд. філолог. наук : спец. 10.02.17; Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова. Київ, 2018. 264 с.
3. Сизоненко Н., Пащенко А. Структурно-семантичний аналіз трапезонімів міста Полтави. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип 43. Том 3.. С. 99-104.

Рекомендує до друку науковий керівник доцентка Мартос С.А.